

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»

ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО - ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА
ШЛЯХИ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ»

30 квітня 2025 року

Одеса

УДК 321(477)(063)

С91

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(№ 17 від 26 червня 2025 року)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Долженков О. Ф. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Каменчук Т.О. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Проноза І.І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса 30 квітня 2025 року. Одеса ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025. 253с.

УДК 321(477)(063)

С91

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2025

© Центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025

41. Сокур О. В. ПАРТІЙНИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ 201
42. Таргоніна М. М., Проноза І. І. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ ДИСКУРСІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЗМІН ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ 205
43. Толмачевська Є. С., Скриль С. А. ГЕОПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕЦИ УКРАЇНИ 208
44. Хлівнюк Т. П. ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 214
45. Чекмарьова Л. Ю. ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ТА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ 217
46. Chornobai Andrii MODERN DIPLOMACY IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY 222
47. Цимбал С. Ю. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК МЕХАНІЗМ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ: ДИСКУРСИВНІ ТЕХОЛОГІЇ, РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ БЕЗПЕЦИ 224
48. Швець С. Л. ЄВРОПЕЙСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ 227
49. Шевчук Я. В. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КРИЗОВИМИ ПРОЦЕСАМИ 230
50. Юрченко М. М. Ніцевич А. С. ДО ПИТАННЯ ПРО МІЖНАРОДНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ 235
51. Юрьев А. М. ПОЛІТИЧНА СТРУКТУРИЗАЦІЯ: ІДЕЇ Й ІНСТИТУТ 239
52. Яковлев Д. В. СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПОЛІТИЧНИМИ КРИЗАМИ: ХРОНОПОЛІТИКА ВОЄННОГО ЧАСУ 244
53. Яковлева Л. І. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ЛЕГІТИМНІСТЬ ВЛАДИ НА ОСНОВІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ 249

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

*Толмачевська Єлизавета Сергіївна,
студентка 3 курсу
Інституту права і безпеки
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса*

*Науковий керівник:
Скриль Сергій Анатолійович,
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
Інституту права і безпеки,
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса*

У сучасному глобалізованому світі геополітичні трансформації стали ключовим фактором, що визначає траєкторії розвитку національних держав. Для України, яка переживає затяжний збройний конфлікт із Російською Федерацією, ці трансформації набули екзистенційного значення. Війна, економічна нестабільність, енергетична криза та глобальні зміни в системі міжнародних відносин створюють безпрецедентні виклики для національної безпеки. Водночас ці обставини вимагають перегляду традиційних стратегій безпеки й активного пошуку нових моделей адаптації до зміненої геополітичної реальності.

По-перше, агресія Росії проти України не лише стала точкою перелому в історії європейської безпеки, а й продемонструвала нездатність існуючих міжнародних інституцій ефективно реагувати на порушення суверенітету та територіальної цілісності.

По-друге, економічна складова безпеки набула нового змісту в умовах поствоєнного відновлення. Пандемія COVID-19, розриви у глобальних ланцюгах постачання та воєнні дії призвели до зростання інфляції, дефіциту бюджетних ресурсів і нерівності між країнами.

По-третє, енергетична безпека стала одним із центральних викликів сучасності. Війна в Україні зруйнувала традиційні маршрути постачання енергоносіїв, а санкції проти Росії змінили розклад сил на глобальному енергетичному ринку.

Усі перелічені виклики мають системний характер та вимагають міждисциплінарного підходу до безпеки.

Геополітичне позиціонування України значною мірою визначається її стратегічним розташуванням на перехресті Європи та Азії, що зумовлює необхідність вибору між двома зовнішньополітичними орієнтирами — євроатлантичним та євразійським.

Після 2014 року Україна все активніше орієнтується на євроатлантичну інтеграцію, зокрема шляхом зближення з Європейським Союзом (ЄС) та вступу до Північноатлантичного альянсу (НАТО). Цей вибір передбачає зміцнення національної безпеки, отримання фінансової підтримки, а також доступ до європейських програм розвитку. НАТО гарантує принцип колективної оборони, що має вирішальне значення в умовах російської агресії. Водночас інтеграція з ЄС відкриває нові можливості для виходу на єдиний ринок, залучення інвестицій та технологій, що сприяє економічній модернізації. Проте такий курс вимагає дотримання високих стандартів, що може створити тиск на національну економіку, а також містить ризик залучення до міжнародних конфліктів, які не завжди стосуються України безпосередньо [1].

Альтернативою євроатлантичному курсу є євразійський вектор, що базується на співпраці з пострадянськими державами в межах таких утворень, як Євразійський економічний союз (ЄАЕС). Цей напрям приваблює спрощеним доступом до ринків Росії та її союзників, а також враховує енергетичну залежність, що зумовлює необхідність кооперації. Однак співпраця в межах ЄАЕС несе значні загрози: обмеження політичної автономії, вплив авторитарних моделей управління, а також перешкоди на шляху економічної диверсифікації [2].

Таким чином, вибір між євроатлантичним та євразійським векторами є не лише зовнішньополітичним кроком, але й стратегічним рішенням у сфері національного розвитку. Він потребує глибокого аналізу потенційних наслідків і зваженої оцінки можливих компромісів у контексті багатовимірних викликів сучасності.

У цьому контексті надзвичайно важливою є роль глобальних альянсів – НАТО, Європейського Союзу (ЄС) та Організації Об'єднаних Націй (ООН), які виступають каталізаторами змін і підтримки на зовнішньополітичному фронті. Їхня діяльність посилює позиції України у трьох стратегічних площинах: безпековій, економічній та дипломатичній.

Зокрема, НАТО, незважаючи на відсутність формального членства України, залишається ключовим партнером у сфері оборони. Після 2014 року Альянс розширив військово-технічну співпрацю з Україною, впровадив низку програм посилення обороноздатності та сприяв уніфікації ЗСУ зі стандартами НАТО, що підвищує їхню сумісність із силами країн-членів.

Європейський Союз, у свою чергу, виступає головним економічним і політичним донором України. Угода про асоціацію та Зона вільної торгівлі створили інституційну базу для євроінтеграції. ЄС надає Україні значну фінансову, гуманітарну та технічну допомогу, зокрема в контексті підтримки внутрішньо переміщених осіб і постраждалих від війни. Крім того, Євросоюз виступає гарантом реформ, спрямованих на демократизацію [3].

ООН відіграє вагомий роль у формуванні міжнародної позиції щодо України. Генеральна Асамблея неодноразово приймала резолюції, що засуджують агресію проти України та підтримують її територіальну цілісність. Водночас гуманітарні агенції, такі як UNHCR та WFP, активно працюють на місцях, надаючи допомогу постраждалому населенню. Проте ефективність механізмів ООН обмежується використанням вето в Раді Безпеки.

Сукупно, взаємодія з глобальними альянсами сприяє формуванню комплексного міжнародного захисту України, її економічної стійкості та символічної підтримки як рівноправного члена демократичного світу. Це стратегічно важливий напрям у забезпеченні національного суверенітету в умовах гібридної війни.

Запровадження воєнного стану в Україні істотно трансформує інституційну структуру політичної влади, актуалізуючи нові виклики та потребу в оперативній адаптації державного апарату. У таких умовах змінюються підходи до функціонування політичних інститутів, перебудовується система державного управління та активізується нормотворча діяльність, спрямована на підвищення ефективності управління та гарантування національної безпеки.

Воєнний стан змінює баланс у взаємодії між гілками влади, посилюючи вплив виконавчих органів і водночас звужуючи функціональні можливості окремих демократичних інститутів, зокрема парламентської опозиції та незалежних ЗМІ. Така централізація пояснюється потребою в оперативному прийнятті рішень в умовах загрозливого безпекового середовища [4].

Війна змушує державу проявляти високу гнучкість. Традиційні бюрократичні моделі не забезпечують належного рівня ефективності у кризових умовах, що зумовлює перехід до динамічніших управлінських механізмів. Прикладом такої адаптації є впровадження цифрових платформ, зокрема сервісу «Дія», який дає змогу громадянам отримувати послуги навіть у зонах бойових дій.

Разом з тим постають і проблеми. Частковий дефіцит кваліфікованих кадрів, спричинений мобілізацією та еміграцією, створює додаткове навантаження на державну службу. Це змушує уряд балансувати між централізацією для ефективного реагування на загрози та збереженням основ демократії.

Війна стимулює ухвалення нових законодавчих актів, які трансформують як структуру, так і функціональне наповнення політичних інститутів. Зокрема, створення військових адміністрацій стало ключовою інституційною інновацією, що забезпечила ефективне управління територіями, які перебувають у зоні бойових дій [1].

Крім того, змінюється законодавство у сфері економіки та фінансів: воно орієнтоване на підтримку малого та середнього бізнесу, залучення міжнародної допомоги, а також забезпечення прозорості використання бюджетних коштів. Посилення повноважень силових структур — поліції, Служби безпеки України та Національної гвардії — викликає дискусії щодо збереження балансу між безпекою та дотриманням громадянських прав.

Загалом, воєнний стан став каталізатором глибоких інституційних змін, які мають як позитивні результати, так і потенційні ризики. Здатність держави адаптувати систему управління до екстремальних умов є вирішальною для національної стабільності, однак ця адаптація має здійснюватися з дотриманням балансу між ефективністю, демократичністю та безпекою.

Геополітичні орієнтири держави в умовах збройного конфлікту набувають статусу одного з ключових чинників, що визначають характер трансформацій у політичній системі. Особливої ваги в цей період набуває налагодження взаємодії з міжнародними партнерами не лише у сфері безпеки, а й у політичному, економічному та культурному вимірах. Формування нових зовнішньополітичних альянсів і переорієнтація на інші моделі міжнародної співпраці нерідко супроводжуються внутрішніми реформами, зокрема адаптацією державних інституцій до нових викликів. Війна, як правило, стимулює активізацію зовнішньої політики, зумовлену потребою в пошуку союзників і забезпеченні зовнішньої підтримки, що водночас впливає на внутрішній політичний процес, зокрема на консолідацію державної влади та посилення її авторитету [2].

Міжнародна підтримка у цей період стає важливою передумовою політичної модернізації. Допомога з боку міжурядових організацій, стратегічних партнерів та країн-союзниць може мати різні форми — від гуманітарної до інституційної та військової. Такі ресурси дозволяють державі здійснювати структурні реформи, удосконалювати демократичні процеси та зміцнювати політичну стабільність, що є основою для відновлення ефективної державності. Водночас надання зовнішньої підтримки часто супроводжується певними умовами, які можуть впливати на рівень національного суверенітету та систему державного управління [1].

Отже, після завершення війни перед Україною відкривається перспектива глибокої трансформації державних інституцій та переосмислення зовнішньополітичної стратегії. Водночас успішне відновлення можливе лише за умови проведення масштабних реформ, які охоплюють такі ключові напрями, як: інтеграція до європейських структур, модернізація державного управління, забезпечення верховенства права та розвиток демократичних процедур. Не менш важливим залишається врахування досвіду, здобутого під час війни, — як у сфері безпеки, так і у формуванні нової національної ідентичності та єдності.

Список використаних джерел:

1. Іванов О. *Геополітичні виклики для України в післявоєнний період*. Київ : Наукова думка, 2023. 224 с.
2. Козаченко В. *Інституційні реформи в постконфліктних країнах*. Журнал політичних досліджень. 2022. Т. 12, № 3. С. 45–67.
3. Сидоренко Т. *Аналіз післявоєнної відбудови: уроки для України*. Стратегії розвитку держави. 2024. Т. 8, № 1. С. 89–103.
4. Шевченко М. *Права людини та національна безпека під час воєнного стану*. Юридичний огляд. 2023. Т. 25, № 2. С. 112–128.